

En utskrift från Dagens Nyheters nätupplaga, DN.se, 2015-10-05 09:45:32

Artikeln ursprungsadress: <http://www.dn.se/ledare/kolumner/lars-calmfors-fordubbla-forsvarsanslaget/>

Det nya försvaret

Lars Calmfors: Fördubbla försvarsanslaget

Publicerad 2015-05-12 23:35

Foto: Magnus Hallgren Ensamt.

DET NYA FÖRSVARET

Allt om: Det nya försvaret

Försvarsöverenskommelsens 10 miljarder kronor motsvarar inte hotbilden. Tidigare misstag och det ändrade läget kräver satsningar som måste finansieras med högre skatter.

Försvarsuppgörelsen i april innebär 10 miljarder kronor ytterligare till försvaret 2016–2020. Inför uppgörelsen fördes en livaktig debatt som sedan har ebbat ut. Men den bör fortsätta. Ett skäl är att den tidigare nedmonteringen av försvaret måste ses som ett gigantiskt politiskt misslyckande. Ett annat skäl är oförmågan att nu – trots enighet om behovet av kursändring – tillföra tillräckliga resurser.

Bristerna i försvaret är väl kända. De sammanfattades 2012 av ÖB som att Sverige har ett enveckasförsvaret vid ett anfall mot ett begränsat mål. På byråkratspråk uttrycker Försvarsmakten det som att det finns "begränsningar i förmågan att möta de krav som ställs särskilt vid högre konfliktnivåer". Det betyder på svenska att försvaret inte fungerar när det behövs utan bara när det inte behövs.

Försvarsutgifterna var 2013 bara 1,1 procent av BNP mot 2,3 procent 1990. Dessutom avskaffades värnplikten som tidigare innebar en ytterligare icke-pekuniär samhällsekonomisk kostnad. Sverige satsar mindre som andel av BNP än övriga nordiska länder förutom Island (som inte har något eget försvar).

Den största försvarspolitiska risken är rimligen att Ryssland i samband med en eventuell aggression mot Baltikum skulle försöka bemäktiga sig svenskt territorium – inte minst Gotland – för att försvära ett Nato-ingripande.

Parodiskt nog sammanföll försvarets nedmontering med ökade försvarspolitiska ambitioner. Enligt riksdagens solidaritetsförklaring 2009 ska Sverige "inte förhålla sig passivt om en katastrof eller ett angrepp skulle drabba ett

Lars Calmfors är professor i internationell ekonomi vid Stockholms universitet och fristående kolumnist i Dagens Nyheter.

annat EU-medlemsland eller nordiskt land". Det är svårt att förstå hur man menade att detta skulle effektueras utan en fungerande försvarsmakt.

Hur ska man förklara det som hände med det svenska försvaret?

En förklaring är naivitet i fråga om möjligheterna att etablera demokratiska institutioner i Ryssland som saknar demokratisk tradition och där en befolkningsmajoritet verkar ha stor acceptans (rentav beundran) för starka ledare och maktspråk gentemot omvärlden.

Bristande historisk medvetenhet kan vara en annan förklaring. Annars borde våra politiker ha tagit mer intryck av Sveriges nedrustning genom 1925 års försvarsbeslut som innebar att vi stod oförberedda vid andra världskrigets utbrott. Man borde ha lärt sig hur fort hotbilden kan ändras och hur svårt det då är att hinna agera i tid.

En tredje förklaring är kraven på budgetkonsolidering efter 1990-talskrisen. Att kunna minska underskottet i de offentliga finanserna med mer än 1 procent av BNP genom att dra ner försvaret var förstås välkommet.

Det politiska beslutsfattandets tendens till kortsiktighet är en ytterligare förklaring. Ett starkt försvar utgör en försäkring. Att sluta betala försäkringspremien gav kortsiktiga fördelar och var populärt. Det hade behövts ledare med mer statsmannaegenskaper för att hålla uppe försvarsutgifterna. Det saknades i både socialdemokratiska och borgerliga regeringar.

Slutligen bidrog också konformismen i svensk debatt. Få utanför det militära etablissemangen varnade för utvecklingen: kanske för att det upplevdes som inopportunt och bakåtsträvande. Om jag ska rannsaka mig själv, så bidrog nog det till att jag inte skrev om frågan.

Det svenska försvarets nedmontering är så anmärkningsvärd att en kommission borde tillsättas för att analysera hur det kunde ske. Målet borde vara dels att i efterhand utkräva politiskt ansvar, dels att lära inför framtiden.

Ännu viktigare är givetvis att nu öka försvarsförmågan. Försvarsuppgörelsen utgör en vändpunkt (förbättrad materiel, krigsförband som ska fyllas upp med försvarspliktig personal och öva, arméförband som ska kunna samverka med varandra, viss militär närvaro på Gotland) men är enligt alla rimliga bedömningar otillräcklig för att hela landet ska kunna försvaras. Det borde kräva minst en fördubbling av antalet brigader i armén från nu planerade två till fyra.

Försvarsutgifternas andel av BNP kommer även fortsättningsvis att ligga kvar på ungefär dagens nivå, eftersom BNP kan väntas växa samtidigt som försvarsanslagen ökar. Nato rekommenderar sina medlemmar att anslå 2 procent av BNP. Det borde vara målet även för oss. Nato-länderna i Europa ligger visserligen i dag bara runt 1,6 procent i genomsnitt. Men att Nato inte når sina mål minskar våra möjligheter att få hjälp i en krigssituation och är därför ett argument för att vi snarare ska satsa mer än mindre. Den enda restriktionen borde vara att inte öka anslagen fortare än Försvarsmaktens kapacitet att använda dem effektivt.

Det finns bred politisk enighet om hur hotbilden förändrats genom Rysslands upprustning och agerande i Ukraina. Därför är det ett misslyckande för det politiska systemet att inte kunna åstadkomma en större förstärkning av försvaret.

Det borde gå att förklara för väljarna – och få stöd för – att tidigare misstag i kombination med det ändrade läget kräver satsningar som måste finansieras med högre skatter. Man skulle rentav kunna öronmärka höjningar av vissa skatter för detta ändamål. Varför klarar våra politiker inte av det?

Lars Calmfors

lars.calmfors@iies.su.se

© Detta material är skyddat enligt lagen om upphovsrätt.